

Landstingsstyrelsen

**Yttrande över Nationalkommitténs slutbetänkande SOU 2003:31,
"En hållbar framtid i sikte"****Ärendet**

Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat har lagt fram ett slutbetänkande, SOU 2003:31, "En hållbar framtid i sikte".

Kommittén ger 12 förslag till hur det fortsatta arbetet med Agenda 21 och Habitat bör bedrivas för att en hållbar utveckling skall kunna etableras. Synpunkterna nedan refererar till dessa förslag. Regionplane- och trafikkontoret har yttrat sig särskilt. Synpunkter har även inhämtats från Jämställdhetsansvarig, Storstockholms Lokaltrafik AB samt Samhällsmedicin.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att överlämna detta tjänsteutlåtande till Miljödepartementet som svar på remissen.

Förvaltningens synpunkter**Övergripande synpunkter**

SLL stöder principen om ett starkare och tydligare hållbarhetsarbete i Sverige. SLL noterar med tillfredsställelse det fokus på folkhälsofrågor som framkommer i förslaget. I landstingets verksamhet ses tydligt hur miljöstörningar och brister på det sociala området (jämlighet, integration, arbetsmiljö osv) kan påverka hälsan negativt och vilka konsekvenser en dålig hälsa hos befolkningen leder till i fråga om personligt lidande och samhällsekonomi. Då en pressad samhällsekonomisk situation ofta blir en förevändning för att dra ner på miljöarbetet liksom arbetet med de sociala frågorna skapas lätt en ond cirkel. SLL vill poängtera de

möjligheter som finns att skapa en omvänd positiv utveckling genom en satsning på bättre folkhälsa genom bättre miljö och bättre socialt ansvarstagande, som i slutändan även ger en bättre samhällsekonomi.

Generellt anser SLL att landstingens roll och möjlighet att bidra till hållbarhetsarbetet är underskattad i slutbetänkandet. Den regionala nivån är arenan där aktörer med ett lokalt perspektiv och företrädare för det nationella och globala perspektivet kan mötas för att driva en positiv hållbarhetsutveckling. Om fokuseringen på det rent lokala perspektivet blir alltför stor finns en risk för att strukturförändringar som är nödvändiga för hållbar utveckling i samhället inte kommer till stånd.

SLL anser vidare att de ekonomiska och sociala aspekterna är otillräckligt belysta i betänkandet. Denna begränsning påverkar kommitténs syn på vilka åtgärder som ska vidtas. En hållbar utveckling måste ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella aspekter som har betydelse för människors försörjningsmöjligheter och välfärd.

Förslag på jämställdhetsarbete saknas helt och hållet i betänkandet. Även denna fråga borde integreras i det fortsatta Agenda 21-arbetet. Lämplig myndighet borde även få i uppdrag att utreda hur de strukturella jämställdhetsproblemen i hela det svenska samhället, med offentliganställda kvinnor i låglöneyrken, ska kunna förändras.

SLL saknar också en analys av i vilken mån EU:s lagar och regler på olika sätt förhindrar arbetet för en hållbar utveckling. SLL anser att en utredning borde tillsättas för detta alternativt att detta perspektiv integreras i samtliga föreslagna utredningar. Utredningen/-arna bör inte stanna vid att konstatera problemen utan också visa hur statsmakten bör agera för att förändra reglerna inom EU så att hållbarhetsarbetet underlättas.

Agenda 21-arbetet beskrivs i betänkandet som mycket framgångsrikt, och det har förvisso fått ett stort genomslag i Sverige. Men SLL vill också peka på att Agenda 21-arbetet ofta har begränsats till väl avgränsade projekt kring t ex avfalls- och utbildningsfrågor. I kommunernas beslutsprocesser har hållbarhetsarbetet många gånger haft svårt att få genomslag. SLL saknar förslag som syftar till att integrera hållbarhetsaspekterna i de lokala och regionala beslutsprocesserna.

Kommentarer till betänkandets delförslag;

Förslag 1: Ett nationellt forum för Agenda 21 och Habitat

SLL efterlyser en mer samlad syn på nationell nivå. Hållbar utveckling kräver samverkan mellan olika områden inom politiken, alltifrån näringspolitik till socialpolitik, med de olika synsätt och kompetenser som där finns.

SLL har inga invändningar mot att ett nationellt forum inrättas som arena och mötesplats för frågor om hållbar utveckling. Landstinget anser emellertid att en förbättrad samordning av dessa frågor på högsta beslutande rikspolitiska nivå också vore önskvärd. Hitintills har landstinget vid flera tillfällen tvingats konstatera att nationella lagar och förordningar lagt hinder i vägen för det regionala eller kommunala hållbarhetsarbetet.

Förslag 2: Pilot- och utvecklingsprojekt

Kommittén föreslår att Regeringen avsätter särskilda resurser till intressanta pilot- och utvecklingsprojekt på lokal och regional nivå. SLL är positivt till detta förslag. Det bör även anslås resurser och kompetens för att ta tillvara och sprida erfarenheterna från dessa projekt.

Förslag 3 (berör även Förslag 12): Samlad bedömning av forskningsbehov, utveckling av ekonomiska styrmedel

SLL anser det utmärkt att forskningsarbetet intensifieras på detta område. SLL anser dock inte att frågan om att identifiera och utveckla ekonomiska styrmedel som påverkar arbetet för en hållbar utveckling enbart berör forskningen. Det finns ett stort behov av att se över de ekonomiska styrmedel som redan används och vilka som borde kunna användas.

Behovet av långsiktigt fasta regler är stort. Ett tydligt exempel på när bristen på rikspolitiskt långsiktiga beslut förhindrar en positiv miljömässig utveckling har drabbat Stockholms läns landsting. Landstingets kollektivtrafikbolag, AB Storstockholms Lokaltrafik (SL), har sedan många år satsat på etanoldrivna bussar. Denna satsning ger betydande miljömässiga fördelar och driver en utveckling med stor potential att bli användbar och tillgänglig för den breda allmänheten. Med etanoldrivna bussar skulle samhällets nettoutsläpp av växthusgasen koldioxid kunna reduceras kraftigt. Världens största etanobussflotta finns fortfarande i Stockholm, ett exempel som är föremål för stort internationellt intresse.

Nu måste denna satsning avvecklas, trots en välfungerande teknik. Detta beror på

att beslut om skattelättnader för förnybara drivmedel fattas enbart för ett år i taget. Därför har ingen entreprenör vågat investera långsiktigt i produktion av vare sig etanolbränsle eller fordon. Få andra huvudmän för lokaltrafiken har vågat satsa på etanolbussar i detta läge och busstillverkaren har nu beslutat att lägga ned produktionen av dessa bussar. Här finns alltså en väl fungerande teknik, goda möjligheter att tillverka bränslet lokalt och en stor vilja hos entreprenören SL att använda etanol som drivmedel. Det är enbart bristen på långsiktiga och tydliga ekonomiska styrmedel och regler för förnybara drivmedel som hindrar denna teknik från att realiseras i stor skala.

SLL föreslår mot bakgrund av ovanstående att en handlingsinriktad utredning tillsätts med uppdrag att föreslå konkreta förbättringar av de ekonomiska styrmedlen för att få en hållbar samhällsutveckling.

Förslag 4: Hållbarhetsindikatorer

SLL anser att ett fortsatt arbete med hållbarhetsindikatorer måste knytas till de mål för hållbar utveckling som sätts upp.

SLL vill poängtera att vissa delar av det komplexa hållbarhetsarbetet kanske aldrig kommer att kunna mätas i indikatortermer. Som nämns i betänkandet är det därför viktigt att en uppföljning med indikatorer också kopplas till beskrivande delar och andra uppföljningsmetoder. Annars finns risken att hållbarhetsarbetet fokuseras på de områden som går att mäta, snarare än på de områden som är mest väsentliga.

Förslag 5: Strategier för en hållbar utveckling

SLL anser att förslaget fokuserar alltför mycket på att och hur strategier ska tas fram och alltför lite på hur de ska genomföras.

Det är positivt att de nationella hållbarhetsstrategierna vidareutvecklas. Särskilt viktigt är det att öka samarbetet mellan olika sektorer och synliggöra målkonflikter mellan skilda sektorer, för att därefter kunna lösa dessa konflikter. För Stockholmsregionen innebär den starka sektoriseringen av den statliga politiken en svårighet som är särskilt angelägen att överbrygga.

Förslag 6: Folkhälsofrågor

SLL anser att Agenda 21-arbetets lokala perspektiv kan vara mycket fördelaktigt för folkhälsoarbetet. Skillnaderna i hälsotillstånd mellan närliggande kommuner,

och till och med inom en och samma kommun, kan vara mycket stora.

SLL välkomnar ett tydligare uppdrag till landstingen när det gäller folkhälsoarbetet, och vill poängtera vikten av att inte bara utveckla metoder för att ta hänsyn till hälsofrågorna i samhällsplanerandet – i enlighet med kommitténs förslag - utan att även sprida kännedom om och tillämpa dessa metoder.

Förslag 7: Socialt ansvarstagande

SLL stöder förslaget att Nutek får i uppdrag att utreda hur ökat socialt ansvarstagande kan stimuleras inom det svenska näringslivet

SLL anser att detta enda förslag som berör de sociala och etiska frågorna alltför ensidigt fokuserar på företag, samt hur Nutek ska stödja dessa. Frågor som rör arbetsmiljö, jämställdhet, integration samt etik är i hög grad relevanta även för myndigheter och offentliga verksamheter. Med de omfattande resurser som används inom offentlig sektor samt den maktutövning som sker där bör även dessa verksamheter ha uppdrag att arbeta med de sociala och etiska frågorna och ges stöd i detta arbete.

Förslag 8: Främja hållbara konsumtionsmönster

SLL anser att de framförda förslagen för att främja hållbara konsumtionsmönster på lokal nivå är viktiga. I detta sammanhang är det relevant att lyfta fram behovet av att förbättra möjligheterna för offentliga upphandlare att ställa långtgående krav inom miljöområdet och det sociala området. Om offentliga myndigheter och institutioner ska uppmana människor att ändra sina konsumtionsmönster är det viktigt att själv föregå med gott exempel.

Inom folkhälsoarbetet verkar SLL för att "det hälsosamma valet skall vara det lätta valet". Detta bör vara en bra utgångspunkt även för att främja hållbara konsumtionsmönster på lokalnivå, dvs så att "det hållbara valet ska vara det lätta valet".

Förslag 9: Utbildning i hållbar utveckling

SLL anser att förslaget att införa undervisning om hållbar utveckling i all pedagogisk skolverksamhet inom förskola, grund- och gymnasieskola är bra.

Dock bör förslaget kompletteras så att relevant hållbarhetsutbildning sker inom alla högskole- och universitetsutbildningar. Många av framtidens ledare utbildas

där, och en positiv och kunnig syn på hållbarhetsfrågor hos denna grupp är viktig för utvecklingen av framtidens organisationer och företag. Utbildningen bör givetvis vara anpassad till den framtida yrkesrollen.

Förslag 10: En svensk stadspolitik

SLL tillstyrker föreslagna uppdrag till Boverket med flera myndigheter att ta fram förslag till strategier för en samlad svensk stadspolitik. Det är angeläget att arbetet inriktas mot en politik som inte bara hanterar de fysiska och rumsliga aspekterna utan även de ekonomiska, sociala och kulturella aspekterna.

Förslag 11: Miljö- och tillväxtfrågor i storstadspolitiken

SLL stöder förslaget att inkludera integrationsfrågor i all fysisk planering. SLL instämmer i att det finns behov av en samordnad och breddad nationell storstadspolitik, där även tillväxt- och miljöfrågorna får en tydlig plats. Av särskild vikt är att en sådan politik grundas på en medveten viljeinriktning att stärka städer och stadsregioner som motorer i den regionala utvecklingen. Detta bör även gälla Stockholms-regionen som motor för utvecklingen i hela landet.

Forskning har visat att tillväxt i en storstadsregion inte sker på bekostnad av andra regioner. Tvärtom kan regioner dra nytta av varandra och den utveckling av nya tjänster, produkter och verksamheter sker i den expansiva regionen.

SLL vill peka på att positiva eller negativa spiraler kan förekomma i utvecklingen av storstäder. I historien finns många exempel på storstäder som blivit världsledande miljöer för värdeskapande och för mänsklig utveckling. Men det finns också exempel på motsatsen – storstäder som hamnat i negativa spiraler av låsningar, segregation och med en infrastruktur i förfall. Utvecklingen är ofta självförstärkande och negativa spiraler kan vara ytterst svåra att bryta. Därför bör en fortsättning på Stockholms-regionens långvariga positiva utveckling inte tas för given.

Förslag 12: Styrmedel för hållbar trafikplanering

SLL tillstyrker kommitténs förslag till nationell samverkan för hållbar trafikutveckling och förordar att storstadsregionernas behov ges hög prioritet i utvecklingen av styrmedel.

Storstadsregionerna har landets högsta täthet av miljöstörningar från trafik och landets högsta exponering för trafikens hälsoeffekter och risker.

Transportsystemet i storstäderna måste både kunna reducera trafikens negativa effekter på hälsa, miljö och kulturvärden *och* vidmakthålla och stärka de fördelar som storstädernas täthet skapar såväl miljömässigt, ekonomiskt som socialt.

Regional hållbarhetsutveckling skulle sannolikt bli effektivare om primärkommunerna i högre utsträckning tog regionala hänsyn. I dagsläget är det t ex omöjligt för SL som huvudman för kollektivtrafiken att etablera spårbunden trafik utan att samtliga berörda kommuner accepterar detta. Även etablerandet av nya infartsparkeringar kan bli föremål för intressekonflikter. Mark nära stationer för pendeltåg och tunnelbana är ofta attraktiv såväl kommersiellt som för fordonsuppställning. För många bilister är tillgång till säkra och välbelägna infartsparkeringar en förutsättning för att nyttja kollektivtrafiken. Förverkligande av detta förutsätter nära samverkan mellan kollektivtrafikhuvudmannen och primärkommunen.

Sören Olofsson
Landstingsdirektör